

«Դպրոց-կենտրոնների միություն» իրավաբանական անձանց միություն

Լիլիթ Մկրտչյան

**ՀՈՒՄԱՆԻՏԱՐ ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ
ՄԱՍՆԱԽՄԲԻ ԻՆՏԵԳՐՎԱԾ
ԴԱՍԵՐ՝ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ
ԱՌԱՐԿԱՅԻ ՕՐԻՆԱԿՈՎ**

Երևան
2014

Հումանիտար առարկաների ինտեգրված դասերի օրինակներ 5-րդ, 6-րդ, 7-րդ, 9-րդ, 10-րդ, 12-րդ դասարանների համար

«Ոչ ոք չի մոռացվել, ոչինչ չի մոռացվել»

(այս խոսքերը պետք է ունենալ պաստառի վրա, որն աշակերտները կտեսնեն դասի ամբողջ ընթացքում)

Ինտեգրման տեսակը՝ Միջառարկայական
 Առարկան՝ «Հայոց պատմություն (նորագույն շրջան)»

Դասարանը՝ 9-րդ կամ 12-րդ դասարաններ

Ամիս, ամսաթիվ՝ --. --. 2014 թ.
 Տևողությունը՝ 45 րոպե

Թեման՝ Երկրորդ համաշխարհային պատերազմ (1941 - 1945 թթ.)

Դաս 1. Պատերազմի սկիզբը: Ուժերի համախմբումը

- Պատերազմի սկիզբը
- Ուժերի համախմբումը

Հարակից առարկաները՝

- ա) Գրականություն, ուս.՝ -----
- բ) Արվեստի պատմություն, ուս.՝ -----
- գ) Երգ, ուս.՝ -----
- դ) Պար, ուս.՝ -----
- ե) Համաշխարհային պատմություն, ուս.՝ -----

Նպատակներ

1. Իմանալ և ներկայացնել Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի սկզբի, հակադիր ուժերի համախմբումը: Հասկանալ ժամանակաշրջանում տիրող աշխարհաքաղաքական իրադրությունը:

Խնդիրներ

1. Վեր հանել Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի պատճառներն ու հետևանքները:

2. Վեր հանել Հայրենական մեծ պատերազմի պատճառներն ու հետևանքները:

3. Պատերազմի հայ հերոսների սխրագործության օրինակով հայրենասեր և օրինակելի քաղաքացի դաստիարակել:

Մեթոդներ և մեթոդական հնարներ. Կարճ դասախոսություն, խմբային աշխատանք, աշխատանք աղբյուրների հետ և աշխատանքի ներկայացում, քննարկում, զեկույցներ, ունկնդրում, ցուցադրում, դիտում, համեմատություն, վերլուծություն:

Պարագաներ. Թուղթ, գունավոր նշագրիչներ, համակարգիչ, կավիճ, գրատախտակ, քարտեզներ (Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի կամ Հայրենական մեծ պատերազմի քարտեզ, կամ տվյալ ժամանակաշրջանի Եվրոպայի կամ աշխարհի քարտեզ):

Դասի ընթացքը

Դասը սկսվում է ուսուցչի կարճ դասախոսությամբ սովորողներին ներկայացնում է դասանյութը՝ միաժամանակ զուգակցելով նաև համապատասխան նյութի՝ նկարների կամ տեսաֆիլմի ցուցադրությունը, թե ե՞րբ է սկսվել և ավարտվել Երկրորդ համաշխարհային պատերազմը, ինչու՞ է ստացել «Հայրենական մեծ պատերազմ» անվանումը, որո՞նք էին այդ պատերազմի ծագման պատճառները, ի՞նչ ավարտ ու հետևանքներ ունեցավ այն, հայ ժողովուրդը ի՞նչ ներդրում է ունեցել ֆաշիզմի ջախջախման գործում, այդ պատերազմի թեման ի՞նչ արձագանքներ է ունեցել, ինչպե՞ս է ներկայացվել հայկական մշակույթում, ինչպե՞ս է այժմ ներկայանում սերունդների հիշողության մեջ:

Փոքրիկ դասախոսությունից հետո կազմակերպում են բանավեճ <<Պատերազմի դրական և բացասական հետևանքները>> թեմայով:

Որից հետո ուսուցիչը ամփոփում է դասը:

Դասի ամփոփում. Դասը ամփոփելու համար սովորողները պաստառին գրում են երեք հիմնական գաղափար, որը նրանք հիշեցին, եզրակացություններն ու ընդհանրացումները: Այնուհետև կատարում են քննարկում, բանավեճ, հարց ու պատասխան, ուսուցիչը հարցերի միջոցով կատարում է անդրադարձ, ամփոփում է աշխատանքը և խմբերին տալիս է տնային հանձնարարություն:

1) Ներկայացնել իրենց բնակավայրի (կամ իրենց այցելած) Համաշխարհային (Հայրենական մեծ) պատերազմի մասնակիցներին նվիրված հուշարձանի պատմությունը:

2) Համաշխարհային (Հայրենական մեծ) պատերազմի թեմայի արձարձումը հայկական գեղարվեստական կինոնկարներում. ֆիլմերի բովանդակության համառոտ ներկայացում:

3) Համաշխարհային (Հայրենական մեծ) պատերազմի թեման խորհրդահայ արձակում. մի քանի նշանավոր արձակ ստեղծագործությունների թվարկում և բովանդակության համառոտ ներկայացում:

4) Համաշխարհային (Հայրենական մեծ) պատերազմի թեման խորհրդահայ պոեզիայում. նշանավոր հայ բանաստեղծների գործերի թվարկում և ասմունք:

Համագործակցական խմբերի նպատակը.

- Խմբային աշխատանք կատարելու հմտություններ:
- Բնագրի վրա աշխատելու կարողություններ:
- Հիմնական գաղափարների բացահայտում:

Բացատրել հաջողության հասնելու չափանիշները.

- կարողանալ դիմացինին լսել:
- կարողանալ ճիշտ բացատրել:
- կարողանալ տրամաբանված վերլուծել

Վերահսկում և միջամտում.

- հետևել համագործակցությամբ աշխատելու կանոններին:

Գնահատում(նախօրոք ներկայացնել գնահատման ձևը).

- Խմբային աշխատանքների գնահատման (ռուբրիկ) սանդղակ.

Անդրադարձ.

- Նախատեսված ո՞ր աշխատանքը չկատարվեց:
- Ի՞նչ կարելի է ավելացնել:

Օգնություն ուսուցչին

http://hy.wikipedia.org/wiki/Երկրորդ_համաշխարհային_պատերազմ

<http://www.encyclopedia.am/pages.php?bId=2&hId=1154>

<http://www.dasaran.am/apps/wiki/view/id/9455>

<https://www.google.am/search?>

<q=Երկրորդ+համաշխարհային+ժպատերազմ&biw=1280&bih=625&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=AcU-VLj0E4HMyAOul4GwAQ&ved=0CDMQsAQ>

ԱՆՄԱՐ Է ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՀԻՇՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ

(այս խոսքերը պետք է ունենալ պաստառի վրա, որն աշակերտները կտեսնեն դասի ամբողջ ընթացքում)

Ինտեգրման տեսակը՝ Միջառարկայական
Առարկան՝ «Հայոց պատմություն (նորագույն շրջան)»

Դասարանը՝ 9-րդ կամ 12-րդ դասարաններ

Ամիս, ամսաթիվ՝ --. --. 2014 թ.
Տևողությունը՝ 45 րոպե

Թեման՝ **Հայ ժողովուրդը Հայրենական մեծ պատերազմի տարիներին (1941 - 1945 թթ.)**

Դաս 1. Հայ ժողովրդի զավակները ռազմի դաշտում

- Հարակից առարկաները՝
- ա) Գրականություն, ուս.՝ -----
 - բ) Արվեստի պատմություն, ուս.՝ -----
 - գ) Երգ, ուս.՝ -----
 - դ) Պար, ուս.՝ -----
 - ե) Համաշխարհային պատմություն, ուս.՝ -----

Նպատակներ

1. Իմանալ և ներկայացնել հայ ժողովրդի ներդրումը Հայրենական մեծ պատերազմում և սերունդների մոտ պատմական հիշողության կարևորության գաղափարի պատվաստում:

Խնդիրներ

1. Պատերազմի հայ հերոսների սխրագործության օրինակով հայրենասեր և օրինակելի քաղաքացու դաստիարակում:

2. Հայրենիքի համար անձնագոհաբար կռված մարտիկների հիշատակի նկատմամբ երախտագիտության, հպարտության ու հարգանքի զգացումների սերմանում:

Մեթոդներ և մեթոդական հնարներ. Կարճ դասախոսություն, խմբային աշխատանք, աշխատանք աղբյուրների հետ և աշխատանքի ներկայացում, քննարկում, զեկույցներ, ունկնդրում, ցուցադրում, դիտում, համեմատություն, վերլուծություն:

Պարագաներ. Թուղթ, գունավոր նշագրիչներ, համակարգիչ, կավիճ, գրատախտակ, քարտեզներ (Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի կամ Հայրենական մեծ պատերազմի քարտեզ, կամ տվյալ ժամանակաշրջանի Եվրոպայի կամ աշխարհի քարտեզ):

Դասի ընթացքը

Դասի սկզբում ուսուցիչը աշուղ Աշոտի «Հուշարձաններ» երգի հնչունների տակ ցուցադրում է «Փառքի հուշարձաններ» (հեղինակ–կազմող՝ Կ. Ղալաչյան, Հայաստան հրատ., Երևան, 1986, 248 էջ) պլումից նկարազարդումներ: Այնուհետև սովորողներին է ուղղում հետևյալ հարցերը.

ա) Ի՞նչ հուշարձաններ էին, արդյոք ծանոթ են այդ հուշարձաններին, երբևէ տեսել են:

բ) Ու՞մ հիշատակն են հավերժացնում այդ հուշարձանները, ո՞ր պատերազմի հերոսների:

գ) Ի՞նչ գիտեն նրանք այդ պատերազմի մասին, ի՞նչ են լսել իրենց ծնողներից կամ տատիկ–պապիկներից:

Սովորողների պատասխանները լսելուց և ամփոփելուց հետո դասարանը բաժանում խմբերի՝ յուրաքանչյուր խմբի տալով 1-2 էջանոց նյութ: Դրանով սովորողները աշխատում են, ճիշտ դասավորությամբ ներկայացնում են այն (ուսուցիչը նյութը հանձնում է մի քանի մասերի բաժանված, խառը հերթականությամբ), փորձում են վերնագրել այն և պատասխանել նյութի վերաբերյալ ուսուցչի տված հարցերին (ո՞վ էր հերոսը, իրենց ծանոթ էր նրա անունը կամ սխրանքը, որտե՞ղ է մարտնչել, քարտեզի վրա ցույց տալ հերոսի անվան հետ կապված տեղանունները, ի՞նչ մասնագիտություն է ունեցել, ո՞ր զորատեսակներում է պայքարել, ի՞նչ ճակատագիր է ունեցել, ներկայացրեք ձեր վերաբերմունքը):

Դասի ամփոփում. Տեքստերի ուսումնասիրությունից և քննարկումներից հետո սովորողները պաստառին գրում են իրենց առաջադրանքի պատասխանները, եզրակացություններն ու ընդհանրացումները: Այնուհետև ամբողջ խմբով ներկայացնում են իրենց տեքստի բովանդակությունը և պատասխանում առաջացած հարցերին: Վերջում, մյուս խմբերի և ներկայացրած խմբի սովորողների օբյեկտիվ գնահատականները հաշվի առնելով, ուսուցիչը գնահատում է խմբի աշխատանքը: Երբ արդեն բոլոր խմբերը ներկայացրել են իրենց աշխատանքները, կատարվել են քննարկումներ, բանավեճ, հարց ու պատասխան, ուսուցիչը հարցերի միջոցով կատարում է անդրադարձ, ամփոփում է աշխատանքը և խմբերին տալիս է տնային հանձնարարություն:

2) Գտնել և գրուցել Համաշխարհային (Հայրենական մեծ) պատերազմին մասնակցած հերոսի կամ նրա ժառանգի հետ, գրառել այդ հիշողությունները:

6) Համաշխարհային (Հայրենական մեծ) պատերազմի տարիներին ստեղծված հայ մշակույթի նշանավոր արժեքներ (գրականություն, կինո, երաժշտություն, ճարտարապետություն և այլն):

7) Համաշխարհային (Հայրենական մեծ) պատերազմի թեման խորհրդահայ կերպարվեստում. նշանավոր հայ արվեստագետների ստեղծագործությունների թվարկում և արտատպությունների ցուցադրում:

8) Համաշխարհային (Հայրենական մեծ) պատերազմի թեման խորհրդահայ երաժշտության մեջ. նշանավոր հայ կոմպոզիտորների ստեղծագործությունների թվարկում և ունկնդրում:

Համագործակցական խմբերի նպատակը.

- Խմբային աշխատանք կատարելու հմտություններ:
- Բնագրի վրա աշխատելու կարողություններ:
- Հիմնական գաղափարների բացահայտում:

Բացատրել հաջողության հասնելու չափանիշները.

- կարողանալ դիմացինին լսել:
- կարողանալ ճիշտ բացատրել:
- կարողանալ տրամաբանված վերլուծել

Վերահսկում և միջամտում.

- հետևել համագործակցությամբ աշխատելու կանոններին:

Գնահատում(նախօրոք ներկայացնել գնահատման ձևը).

- Խմբային աշխատանքների գնահատման (ռուբրիկ) սանդղակ.

Անդրադարձ.

- Նախատեսված ո՞ր աշխատանքը չկատարվեց:
- Ի՞նչ կարելի է ավելացնել:

Օգնություն ուսուցչին

Նյութը կներկայացվի կից փաստաթղթով

Խորհրդային Հայաստանում եկեղեցու նկատմամբ կիրառվող քաղաքականությունը 60-80-ական թթ.

Երանի այն երիտասարդներին,
Ովքեր գիտեն՝ ի՛նչ կարդալ,
ե՛րբ կարդալ և ինչքա՛ն կարդալ:
Վազգեն Ա

(այս խոսքերը պետք է ունենալ պաստառի վրա, որն աշակերտները կտեսնեն դասի ամբողջ ընթացքում)

Ինտեգրման տեսակը՝ Միջառարկայական
Առարկան՝ «Հայոց պատմություն (նորագույն շրջան)»
Դասարանը՝ 9-րդ կամ 12-րդ դասարաններ
Ամիս, ամսաթիվ՝ --. --. 2014 թ.
Տևողությունը՝ 45րոպե
Թեման՝ Խորհրդային Հայաստանում եկեղեցու նկատմամբ կիրառվող

քաղաքականությունը 60-80-ական թթ.

Դաս 1. Հայոց եկեղեցու կրոնական քաղաքականությունը

- Կրոնական քաղաքականությունը
- Վազգեն Ա կաթողիկոսը՝ հոգևոր առանջորդ.
- Սփյուռքը և Մայրիայրենիքը

- Հարակից առարկաները՝**
- ա) Գրականություն, ուս.՝ -----
 - բ) Հայոց եկեղեցու պատմություն, ուս.՝ -----
 - գ) Արվեստի պատմություն, ուս.՝ -----
 - դ) Երգ, ուս.՝ -----
 - ե) Համաշխարհային պատմություն, ուս.՝ _____

Նպատակներ

1. Դասընթացի նպատակն է ներկայացնել Խորհրդային Հայաստանում 60-80-ական թթ-ին հայոց եկեղեցու նկատմամբ կիրառվող քաղաքականությունը, թե ինչպիսին էր պաշտոնական կրոնական քաղաքականությունը նշված ժամանակաշրջանում, արդյոք ազգային զարթոնքին նպատեց նաև եկեղեցին, ինչ դեր ունեցավ հայոց եկեղեցին հայրենիք-սփյուռք կապերի ամրապնդման գործում:

Խնդիրներ

Վեր հանել ժամանակին տիրող քաղաքականության պատճառներն ու հետևանքները. Խորհրդային վարչակարգի գաղափարախոսությունը, որը իր մեջ ուներ կրոնին ու եկեղեցուն փոխարինող տարրեր. հույս ապագայի ու վաղվա օրվա նկատմամբ, առաջնորդի պաշտանմունք:

2. Լուսաբանել եկեղեցու ունեցած տեղն ու դերը հայապահպանության գործընթացում:

Մեթոդներ և մեթոդական հնարներ. Կարճ դասախոսություն, խմբային աշխատանք, աշխատանք աղբյուրների հետ և աշխատանքի ներկայացում, անհատական աշխատանք, քննարկում, զեկույցներ, ունկնդրում, ցուցադրում, դիտում, համեմատություն, վերլուծություն:

Պարագաներ. Թուղթ, գունավոր նշագրիչներ, համակարգիչ, կավիճ, գրատախտակ, նկարներ:

Դասի ընթացքը.

Դասը սկսվելու է «Փչացած հեռախոս» խաղով: Ուսուցիչը հանձնարարում է աշակերտներին թղթիկների վրա գրել մեկ բառ կամ արտահայտություն (մաքսիմում երեք բառ), որը նրանց պատկերացմամբ բնութագրում է. «ինչ տեղ ունի կրոնը ձեր կյանքում» ասելով: Այնուհետև փակցնում են գրատախտակին և բարձրաձայն կարդում: Արդյունքում ստացվելու է բառերի կույտ, որը գրեթե հեռու է լինելու բովանդակային մասից, որից հետո 3-5 բուպե քննարկում են, ապա ուսուցիչը բացատրում է՝ ավելացնելով, որ մեր պատկերացումները գրեթե նույնն են և միևնույն ժամանակ տարբեր 60-80-ական թվականներից, որովհետև կրոնը ոչ միայն հոգևոր, այլև սոցիալական երևույթ է, սովորական մարդու կրոնական զգացում, որը ինչ որ չափով կախված է այն հասարակական կարգից և քաղաքական ռեժիմից, որտեղ նա ապրում է: Ուսուցիչը ամփոփում է այս ամենը, առաջարկում համակարգել մեր ստացած գիտելիքները:

Խաղից հետո դիտում են Մեր մեծերը ֆիլմաշարից Վազգեն Ա կաթողիկոսին նվիրված ֆիլմից փոքրիկ հատված, որից հետո մտազրոհի միջոցով ուսուցիչը փորձում է վեր հանել աշակերտների գիտելիքները հայոց եկեղեցու պատմության, հայ և համաշխարհային կրոնների մասին...:

Այնուհետև ամփոփելով ֆիլմը, ուսուցիչը առաջարկում է դուրս բերել երեք կարևոր գաղափար ֆիլմից, որը աշակերտները գիտեին և որը աշակերտները հիշեցին...:

Հարց դասարանին- Արդյոք կրոնը ազդում է մարդու անհատականության և ազգի տեսակի ձևավորման վրա: Ի՞նչ կրոններ գիտեք: Ինչպես են այդ կրոնները փոխել իրենց ժողովուրդների պատմության ընթացք...:

Ժամանակագրական հաջորդականությունը պահպանելով, ուսուցիչը հանձնարարում է աշակերտներին Հայոց պատմության դասագրքից գտնել, կարդալ ու վերհիշել հայ եկեղեցու նկատմամբ կիրառվող քաղաքականությունը, երբ Հայաստանում հաստատվեց խորհրդային հասարակարգը: Ուսուցչի օգնությամբ աշակերտները քննարկում են եկեղեցու նկատմամբ կիրառվող քաղաքականությունը առհասարակ Խորհրդային Ռուսաստանում, ապա մասնավորեցնում Խորհրդային Հայաստանում: Անդրադառնալով Մայր Աթոռը փակելու ստալինյան որոշմանը, Խորեն Մուրադբեկյանի սպանությանը և այլն: Ապա անդրադառնում խրուշչովյան ձնհալի քաղաքականությունը, որով էլ և պայմանավորված էր Վազգեն Ա-ի քաղաքականությունը:

Դասի այս հատվածը քննարկելուց, անհասկանալի հարցերին պատասխանելուց և աշակերտների կարծիքը լսելուց հետո ուսուցիչը փոքրիկ դասախոսություն է կարդում հայոց եկեղեցու վարած քաղաքականությանը 1960-80-ական թվականների մասին, որը կապված էր Վազգեն Ա կաթողիկոսի գործունեության հետ:

Միաժամանակ ցույց տալով և եկեղեցիների նկարները՝ համադրությամբ և հին և նոր նկարները: Առհասարակ հնարավորինս նյութը համեմել դիդակտիկ նյութերով, ինչի մասին, որ խոսելու է:

Դասի այս հատվածն էլ քննարկելուց ու ամփոփելուց հետո, թեկուզ հպանցիկ բայց անպայման կարելի է անդրադառնալ հայրենիք-սփյուռք կապերին և այստեղ եկեղեցու խաղացած դերին:

Դասի ամփոփում.

Դասի վերջում ամփոփելով դասը աշակերտները պաստառին գրում են թե ինչ սովորեցին իրենց եզրակացություններն ու ընդհանրացումները: Վերջում, ուսուցիչը հարցերի միջոցով կատարում է անդրադարձ, ամփոփում է դասը անդրադառնալով հիմնական գաղափարներին, որոնք հնչեցին դասի ժամանակ.

- Խորհրդային վարչակարգի գաղափարախոսությունը, որը արդեն իր մեջ ուներ կրոնին ու եկեղեցուն փոխարինող տարրեր, հույս ապագայի հանդեպ, առաջնորդի պաշտանմունք, Լենինի չթաղված դի՝ որպես հարատևության խորհուրդ: Այսինքն քրիստոնեությունը կամ իսլամը սովետական երկրներում իրենց տեղը զիջել էին լրիվ այլ գաղափարախոսության:
- Կրոն՝ Խորհրդային Հայաստանում քրիստոնեությունը, հավատ որպես անհատական երևույթ, որն արտահայտվում էր տոնի, անադույթի, պարի, երգի և այլնի միջոցով:

- Կրոն-հավատ-եկեղեցի՝ միավորող, սոցիալական, ազգապահպան գործընթաց և այս հենքի վրա վեր հանել Վազգեն Ա-ի գործունեությունը

Այս ամենի ենթատեքստում կարմիր գծի նման անցկացնել, թե ինչպես է եղեցու և կաթողիկոսի գործունեությունը ազդում սովորական հավատացյալի կրոնական զգացումների վրա, ինչպես է փոխվում ազգի նկարագիրը, միավորում ժողովրդին, կապ հաստատում Սփյուռքի հետ:

Աշակերտները ստանում են տնային հանձնարարությունը:

Տնային աշխատանք.

Զրուցել տատիկների, պապիկների ու ծնողների հետ, գրի առնել մի հետաքրքիր ավանդույթ՝ պահպանված իրենց ընտանիքներում: Ցանկալի է աշակերտները անհատապես կամ ցանության դեպքում խմբերով այցելեն հատկապես գյուղեր և տարեց մարդկանց հարցնեն, թե ինչ արարողակարգով էր անցկացվում ծնունդը, կնունքը, տոները և այլն, փորձել ձայնագրել ու նկարել տատիկ-պապիկների երգերն ու պարը, պատմությունները: Յուրաքանչյուր աշակերտ պատրաստելու է մեկ զեկուցում, որը ներկայացնելու է հաջորդ դասի ժամանակ:

Համագործակցական խմբերի նպատակը.

- Անհատական և խմբային աշխատանք կատարելու հմտություններ:
- Բնագրի վրա աշխատելու կարողություններ:
- Հիմնական գաղափարների բացահայտում:

Բացատրել հաջողության հասնելու չափանիշները.

- կարողանալ դիմացինին լսել:
- կարողանալ ճիշտ բացատրել:
- կարողանալ տրամաբանված վերլուծել

Վերահսկում և միջամտում.

- հետևել համագործակցությամբ աշխատելու կանոններին:

Գնահատում (նախօրոք ներկայացնել գնահատման ձևը).

- Խմբային աշխատանքների գնահատման (ռուբրիկ) սանդղակ.

Անդրադարձ.

- Նախատեսված ո՞ր աշխատանքը չկատարվեց:
- Ի՞նչ կարելի է ավելացնել:

Օգնություն ուսուցչին.

Անդրադառնալով՝

1. Վազգեն Ա-ն պարզևատրվել է մի շարք շքանշաններով-Խաղաղության համաշխարհային խորհրդի Ժոլիո Կյուրիի անվան մեդալ՝ 1962, Խաղաղության պաշտպանության խորհրդային կոմիտեի ոսկե մեդալ՝ 1968, Պատվո նշան՝ 1968, Ժողովուրդների բարեկամություն՝ 1978:

2. Վազգեն Ա ն կարատել է եկեղեցաշինական-վերանորոգչական աշխատանքներ /Մայր Տաճար, Հոփսիսիմե, Գայանե, Շողակաթ, Օշականի Մեսրոպ Մաշտոց և այլն..
3. Կառուցել մի շարք հուշարձան կոթողներ՝ Խրիմյան Հայրիին նվիրված, Ալեք և Մարի Մանուկյանների գանձատուն, վերագինվել է Մայր Աթոռի տպարանը:
4. Մատենադարանին է նվիրել Վեհամոր և Վեհափառի Ավետարանները
5. Հայ եկեղեցին 1962 –ին դարձել է Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի անդամ, այնուհետև՝ եվրոպական եկեղեցիների համաժողովի անդամ:

Հայրենիք-Սփյուռք կապեր

1960թ. սեմտեմբերի 26-Երևանում բացվեց ուսուցիչների համագումարը

1962թ. մայիսի 27- տոնվեց Մեսրոպ Մաշտոցի 1600 ամյակը

1964թ, հունիսի 25-Երևանում հիմնադրվեց Սփյուռքահայության հետ կապի կոմիտե

1966 թ. մարտի 5- բացվեց Գ. Սունդուկյանի անվան թատրոնի նոր շենքը

1967թ. նոյեմբերի 28- Ծիծեռնակաբերդ

<http://blognews.am/arm/news/27489/82-tari-araj-ays-ory-kayacvec--sb-poxos-petros-ekexecin-qandelu-masin-hantcharex--oroshumy.html>

[http://historicaldis.ru/blog/4377114635/Soyuz-voinstvuyuschih-bezbozhnikov-SSSR?](http://historicaldis.ru/blog/4377114635/Soyuz-voinstvuyuschih-bezbozhnikov-SSSR?utm_campaign=transit&utm_source=main&utm_medium=page_0&domain=mirtesen.ru&pad=1)

[utm_campaign=transit&utm_source=main&utm_medium=page_0&domain=mirtesen.ru&pad=1](http://historicaldis.ru/blog/4377114635/Soyuz-voinstvuyuschih-bezbozhnikov-SSSR?utm_campaign=transit&utm_source=main&utm_medium=page_0&domain=mirtesen.ru&pad=1)

<https://www.slaq.am/arm/news/151219/>

http://masis.tv/component/option,com_afm/pid,128/vfile,1712/lang,hy/

<https://www.youtube.com/watch?v=JumYRLEzWjU>

<http://www.mediamax.am/printpage.php?lang=am&nid=5055>

<http://hetq.am/arm/print/10138/>

https://www.facebook.com/note.php?note_id=291922430822840

Անորյա կյանքը խորհրդային տարիներին. 60-80-ական թթ.

*Երանի այն երիտասարդներին,
ովքեր գիտեն՝ ի՛նչ կարդալ,
ե՛րբ կարդալ և ինչքա՛ն կարդալ:
Վազգեն Ա*

(այս խոսքերը պետք է ունենալ պաստառի վրա, որն աշակերտները կտեսնեն դասի ամբողջ ընթացքում)

Ինտեգրման տեսակը՝
Առարկան՝

Միջառարկայական
«Հայոց պատմություն (նորագույն շրջան)»

Դասարանը՝

9-րդ կամ 12-րդ դասարաններ

Ամիս, ամսաթիվ՝
Տևողությունը՝

--. --. 2014 թ.
45 րոպե

Թեման՝

Անորյա կյանքը խորհրդային տարիներին. 60-80-ական թթ.

Դաս 1. Կրոնը անորյակյանքում

- տոներ՝ Զատիկ, Համբարձում, Վարդավառ
- ծեսերն արարողություններ՝ ծնունդ, կնունք, հոգեհանգիստ
- հուշարձաններ՝ Եկեղեցիներ, մատուռներ, սրբատեղիներ

Հարակից առարկաները՝

- ա) Գրականություն, ուս.՝ -----
- բ) Հայոց եկեղեցու պատմություն, ուս.՝ -----
- գ) Արվեստի պատմություն, ուս.՝ -----
- դ) Երգ, ուս.՝ -----
- ե) Պար, ուս.՝ -----

Նպատակներ

1. Դասընթացի նպատակն է ներկայացնել ժողովրդի անորյա կյանքը Խորհրդային Հասյաստանում 60-80-ական թթ-ին, որին անդրադառնալու ենք մի քանի ասպեկտով՝ տոնա-ծիսական միջոցառումները, երգերը, պարերը, ավանդույթները: Փորձելով աշակերտներին ներկայացնել, որ քաղաքական պատմությունից զատ կա և հասարակական-տնտեսական պատմություն:

Խնդիրներ

1. Վեր հանել այն ավանդույթները, որոնց օգնությամբ մարդն ապրում էր իր անորյա կյանքը:

2. Ծանոթանալ ազգային երգի, պարի հետ:

3. Ճանաչել, սովորել ու դառնալ կրողը ազգային տոնի, ավնդույթի ու ծեսի:

Մեթոդներ և մեթոդական հնարներ. Կարճ դասախոսություն, խմբային աշխատանք, աշխատանք աղբյուրների հետ և աշխատանքի ներկայացում, անհատական աշխատանք, քննարկում, զեկույցներ, ունկնդրում, ցուցադրում, դիտում, համեմատություն, վերլուծություն:

Պարագաներ. Թուղթ, գունավոր նշագրիչներ, համակարգիչ, կավիճ, գրատախտակ, նկարներ:

Դասի ընթացքը.

Դասը կարելի է սկսել, որըէ ազգագրական երգով անգամ խմբերգով: Որից հետո դասարանը մեկից-չորս հաշվով բաժանել խմբերի՝ յուրաքանչյուր խմբի տալով տոների՝ Համբարձում, Վարդավառ, Զատիկ, Բարիկենդան, Նոր տարի և այլն, վերաբերյալ 1-2 էջանոց նյութ: Դրանով սովորողները 10-15 ր աշխատում են, փորձում են տեղում դերային խաղի միջոցով պատրաստվել ու ներկայացնել ուսուցչին ու դասարանի մյուս աշակերտներին: Մյուս առարկաների ուսուցիչների օգնությամբ փորձում են հիշել ժողովրդական ու ազգագրական երգերն ու պարերը: Պատմել թե իրենց ընտանիքներում ինչ ավանդույթներ կան պահպանված, և որն է իրենց սիրած տոնը: Որպես նախորդ դասի տնային աշխատանք, նրանք արդեն պիտի ունենան ծնողներից, տատիկ, պապիկներից գրի առնված պատմություններ: Կամ օրինակ կարող են ներկայացնել իրենց տոհմի պատմություն, գծել տոհմաձառը և այլն:

Դասի ամփոփում.

Դասի վերջում ամփոփելով աշակերտները պաստառին գրում են թե ինչ սովորեցին, կատարում իրենց եզրակացություններն ու ընդհանրացումները: Ուսուցիչը հարցերի միջոցով կատարում է անդրադարձ, ամփոփում է դասը անդրադառնալով հիմնական գաղափարներին, որոնք հնչեցին դասի ժամանակ.

Համագործակցական խմբերի նպատակը.

- Անհատական և խմբային աշխատանք կատարելու հմտություններ:
- Բնագրի վրա աշխատելու կարողություններ:
- Հիմնական գաղափարների բացահայտում:

Բացատրել հաջողության հասնելու չափանիշները.

- կարողանալ դիմացինին լսել:
- կարողանալ ճիշտ բացատրել:
- կարողանալ տրամաբանված վերլուծել

Վերահսկում և միջամտում.

- հետևել համագործակցությամբ աշխատելու կանոններին:
Գնահատում (նախօրոք ներկայացնել գնահատման ձևը).
- Խմբային աշխատանքների գնահատման (ռուբրիկ) սանդղակ.
Անդրադարձ.
- Նախատեսված ո՞ր աշխատանքը չկատարվեց:
- Ի՞նչ կարելի է ավելացնել:

Օգնություն ուսուցչին

<http://blognews.am/arm/news/27489/82-tari-araj-ays-ory-kayacvec--sb-poxos-petros-ekexecin-gandelu-masin-hantcharex--oroshumy.html>

[http://historicaldis.ru/blog/43771114635/Soyuz-voinstvuyuschih-bezbozhnikov-SSSR?](http://historicaldis.ru/blog/43771114635/Soyuz-voinstvuyuschih-bezbozhnikov-SSSR?utm_campaign=transit&utm_source=main&utm_medium=page_0&domain=mirtesen.ru&pad=1)

[utm_campaign=transit&utm_source=main&utm_medium=page_0&domain=mirtesen.ru&pad=1](http://historicaldis.ru/blog/43771114635/Soyuz-voinstvuyuschih-bezbozhnikov-SSSR?utm_campaign=transit&utm_source=main&utm_medium=page_0&domain=mirtesen.ru&pad=1)

<https://www.slaq.am/arm/news/151219/>

http://masis.tv/component/option,com_afm/pid,128/vfile,1712/lang,hy/

<https://www.youtube.com/watch?v=JumYRLEzWjU>

<http://www.mediamax.am/printpage.php?lang=am&nid=5055>

<http://hetq.am/arm/print/10138/>

https://www.facebook.com/note.php?note_id=291922430822840

ՊԵՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱԶԳԻ ԳՈՅԱՏԵՎՄԱՆ ԿԱՐԵՎՈՐ ՊԱՅՄԱՆ

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆԸ ԴԱՄԱՐԴԿՈՒԹՅԱՆ

ԴԱՐԱՎՈՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆ Է,

ՈՐԸ ՄԻՆՉԵՎ ԱՅՍՕՐ ՉՈՒՆԻ

ԻՐ ԱՐԺԱՆԱՎՈՐ ԱՇԱԿԵՐՏԸ...

(այս խոսքերը պետք է ունենալ պաստառի վրա, որն աշակերտները կտեսնեն դասի ամբողջ ընթացքում)

Ինտեգրման տեսակը՝
Առարկան՝
Դասարանը՝
Ամիս, ամսաթիվ՝
Տևողությունը՝
Թեման՝
Հարակից առարկաները՝

Միջառարկայական
Հայոց պատմություն
5-րդ, 6-րդ և 10-րդ
--. --. 2014 թ.
45 րոպե
Արտաշեսյանների արքայատոհմ
ա) Հայոց լեզու և գրականություն, ուս.՝ -----
բ) Ռուսաց լեզու, ուս.՝ -----
գ) Համաշխարհային պատմություն, ուս.՝ -----

Դասի նպատակը.

Դասի նպատակն է ամփոփել Արտաշեսյան արքայատոհմի պատմությունը և բարձր գնահատել նրա դերը հայոց և համաշխարհային պատմության մեջ: Աշակերտներին ծանոթանալ Հայոց պետականության պատմության վառ էջերից մեկին և սովորել դասեր քաղել անցյալից:

Խնդիրներ

- Վեր հանել տվյալ ժամանակաշրջանում աշխարհում տիրող քաղաքական իրադրությունը և համաշխարհային պատմության հոլովությունը ներկայացնել հայոց պատմությունը:
- Լուսաբանել Արտաշեսյան արքայատոհմի արքաների վարած գործունեությունը:
- Ճանաչել, սովորել ու դառնալ կրողը ազգային պատմության:

Մեթոդներ և մեթոդական հնարներ.

Կարճ դասախոսություն, խմբային աշխատանք, աշխատանք աղբյուրների հետ, անհատական աշխատանք, քննարկում, ունկնդրում, ցուցադրում, դիտում, համեմատություն, վերլուծություն:

Պարագաներ. Թուղթ, գունավոր նշագրիչներ, համակարգիչ, կավիճ, գրատախտակ, նկարներ:

Դասի ընթացքը.

(վարող՝ պատմության մասնագետ)

Դասը սկսել Մովսես Խորենացու խոսքերով հայոց պատմության մեջ կատարված մեծ ու հզոր գործերի մասին: Այնուհետև աշակերտներին հարցնել.

Ինչ գիտեք Արտաշեսյան արքայատոհմի արքաների, նրանց վարած քաղաքականության մասին: Աշակերտների գիտելիքները վեր հանելու հետո դիտել փոքրիկ հատված <<Տիգրանմեծ>> փաստագրական ֆիլմից:

<https://www.youtube.com/watch?v=h5U6zBMspPo>

Այնուհետև առաջարկել աշակերտներին պատասխան կամ գրատախտակին գրել երեք հիմնական գաղափար, որը սովորեցին ֆիլմից: Առաջադրված հարցերի միջոցով հիշել Մեծ Հայքի բոլոր արքայատոհմերին՝ հայոց մյուս արքայատոհմերի համակարգում Արտաշեսյանների իշխած ժամանակաշրջանը տարբերակելու համար:

(վարողներ՝ պատմության, հայոց լեզվի և գրականության, ռուսաց լեզվի մասնագետներ)

Հիշել հայոց և համաշխարհային գրականության մեջ առկա ստեղծագործությունները Արտաշեսյանների արքայատոհմի ներկայացուցիչների մասին:

Օրինակ.

- Աշակերտների միջոցով ներկայացնել «Արտաշես Արտավազդ» վիպերգը, արտասանել վիպերգից հատվածներ գրաբարով և աշխարհագրորդ, նշել գրաբարի գրության և արտասանության տարբերությունները:
- [Խոսել Վալերի Բրյուսովի «Տիգրան Մեծ» բանաստեղծության մասին, արտասանել այն, ներկայացնել հայոց արքային վաճումները:](#)
- Ներկայացնել, որ Տիգրան Մեծի մասին գրվել են ավելի քան 23 օպերաներ և ունկնդրել Վիվալդիի՝ Տիգրան Մեծին նվիրված օպերայից մի հատված:
- Ներկայացնել հայ բանաստեղծ Հովհաննես Հովհաննիսյանի «Արտավազդ» բանաստեղծություն:

(վարողներ՝ պատմության, հայոց լեզվի և գրականության, ռուսաց լեզվի մասնագետներ)

Դասի այս հատվածը ամփոփելուց հետո դասարանը բաժանել երկու խմբի և հանձնարարել տեղում կազմել խաչբառ «Արտաշեսյան արքայատոհմը» թեմայով: Յուրաքանչյուր խմբի խաչբառը կլրացնի մյուս խումբը: Այնուհետև հարց ու պատասխանի միջոցով ամփոփել դասը կատարել ընդհանրացումներ:

Աշակերտները ստանում են տնային հանձնարարությունը (5 ր):

Տնային աշխատանք.

Դասի այս հատվածից հետո կատարել ընդհանուր ամփոփում և հանձնարարել աշակերտներին Արտաշեսյան արքայատոհմի որևէ գործչի մասին գրել էսսե:

Համագործակցական խմբերի նպատակը.

- Խմբային աշխատանք կատարելու հմտություններ:
- Բնագրի վրա աշխատելու կարողություններ:
- Հիմնական գաղափարների բացահայտում:

Բացատրել հաջողության հասնելու չափանիշները.

- կարողանալ դիմացինին լսել:
- կարողանալ ճիշտ բացատրել:
- կարողանալ տրամաբանված վերլուծել

Վերահսկում և միջամտում.

- հետևել համագործակցությամբ աշխատելու կանոններին:

Գնահատում(նախօրոք ներկայացնել գնահատման ձևը).

- Խմբային աշխատանքների գնահատման (ռուբրիկ) սանդղակ.

Անդրադարձ.

- Նախատեսված ո՞ր աշխատանքը չկատարվեց:
- Ի՞նչ կարելի է ավելացնել:

Օգնություն ուսուցչին.

1. Մովսես Խորենացի, Հայոց պատմություն, Եր.,1981:
2. Ստրաբոն, Եր.,1940:
3. Չամչյան Մ., Հայոց պատմություն, հատ Ա., Եր.,1985:
4. Հայ ժողովրդի պատմության քրեստոմատիա, հատ.1, Եր.,1981:
5. Սելիք-Բախշյան Ս., Հայոց պատմության աղբյուրագիտություն (հնագույն ժամանակներից մինչև XVIIIդարի վերջը), Եր.,1979:
6. Ադոնց Ն., Հայ հին շինականությունը, «Պատմական ուսումնասիրություններ», Փարիզ 1948:
7. Աստուրյան Հ., Քաղաքական վերաբերություններ ընդմեջ Հայաստանի և Հռոմա 190-են ն.հ. մինչև 428թ. յ.ք., Վենետիկ 1912:
8. Դանիելյան Ա., Արտաշես I-ի հաստատած սահմանաքարերի իրավական նշանակությունը, «Պատմա-բանասիրական հանդես», 1977, թ.3, էջ 235-244:
9. Դանիելյան Է., Արտաշես I-ի հողային քաղաքականության հարցի շուրջը, «Պատմա-բանասիրական հանդես», 1974,թ. 4, էջ 129-132:
10. Էլչիբեկյան Ժ., Հայաստանը և Սելևկյանները,Եր.,1979:

11. Ժամկոչյան Հ., Հայ ժողովրդի պատմություն, պրակ1, Եր., 1961:
12. Ժամկոչյան Հ., Աբրահամյան Ա., Մելիք-Բախշյան Ս., Պողոսյան Ս., Հայ ժողովրդի պատմություն (սկզբից մինչև XVIII դարի վերջը), Եր., 1975:
13. Լեո, Երկերի ժողովածու, հատ., 1, Եր., 1966:
14. Կրկյաշարյան Ս., Բղեշխությունների առաջացումը Հայաստանում, «Պատմա-բանասիրական հանդես», 1966, թ.4, էջ 257-262:
15. Կրկյաշարյան Ս., Թագավորական իշխանությունը հին Հայաստանում, «Բանբեր Երևանի համալսարանի», 1970, թ.1, էջ 158-167:
16. Կրկյաշարյան Ս., Պետական ապարատի կազմավորումը և նրա հետագա զարգացման փուլը հին Հայաստանում, «Պատմա-բանասիրական հանդես», 1994, թ.1-2, էջ 225-238:
17. Կրկյաշարյան Ս., Հին Հայաստանի պետական կառուցվածքը (մ.թ. ա VI- մ. թ. IVդ.), Եր., 2005:
18. Հակոբյան Թ., Հայաստանի պատմական աշխարհագրությունը, Եր., 1984:
19. Հայ ժողովրդի պատմություն, հատ.1 (ԳԱ հրատ.), Եր., 1971:
20. Մանասերյան Ռ., Թագավորական իշխանության հաստատության զարգացման առանձնահատկություններն Արտաշեսյանների օրոք, «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1999, թ.1, էջ 77-85:
21. Մանանդյան Մ., Հ., Երկեր, հատ. Ա, Եր., 1977:
22. Մովսիսյան Ա., Բարեպաշտ արքաների աշխարհակալությունը, հարյուրամյա կայսրություն Տիգրան Մեծից առաջ, Եր., 1997:
23. Մուշեղյան Խ., Դրամական շրջանառությունը Հայաստանում (մ.թ.ա. Vդ. և մ.թ. XIVդ.) Եր., 1983:
24. Շահինյան Լ., Հայաստանը և առաջին Արշակունիները, Եր., 1993:
25. Շահնագարյան Ն., Հայ - իրանական և հայ - հռոմեական հարաբերությունները հայ մատենագիրների լուսաբանությամբ (մ.թ.ա.VIդ.-մ.թ.Vդ.), Եր., 1990:
26. Սարգսյան Գ., Հին Հայաստանի սոցիալ-տնտեսական զարգացման ուղիների մասին, Եր., 1962:
27. Սարգսյան Գ., Հելլենիստական դարաշրջանի Հայաստանը և Մովսես Խորենացին, Եր., 1966:
28. Սարգսյան Ս., Հայ ռազմական արվեստի պատմությունից, Եր., 1969:

29. Սվազյան Հ., Արտաշես Ա-ի կողմից Կասպիանե-Փայտակարան մարզի «նվաճման» հարցի շուրջը (ըստ Մ. Խորենացու տվյալների), «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1991, թ.3, էջ 55-59:
30. Տիրացյան Գ., Մովսես Խորենացու «Հայոց պատմության» և Ստրաբոնի «Աշխարհագրության» մի քանի տվյալներ Հայաստանի մ.թ.ա. III-II դդ. պատմության մասին, «Բանբեր Մատենադարանի», 1962, թ.6, էջ 21-23:

**Գիտելիքները մարդուն կշիռենտայիս, իսկարարքները՝ փայլ: Մակայն մարդկանց մեծ
ամասնությունը կարողանում է միայն փայլել, բայց ոչ կշռադատել:**

(այս խոսքերը պետք է ունենալ պաստառի վրա, որն
աշակերտները կտեսնեն դասի ամբողջ ընթացքում)

Ինտեգրման տեսակը՝	Միջառարկայական
Առարկան՝	Հայոց պատմություն
Դասարանը՝	5-րդ, 7-րդ և 10-րդ
Ամիս, ամսաթիվ՝	--. --. 2014
Տևողությունը՝	45 րոպե
Թեման՝	Հայկական մշակույթը 10-14-րդ դդ.. Գրիգոր Նարեկացի

Սյուս առարկաները՝	ա) Գրականություն, ուս.՝ ----- բ) Հայոց եկեղեցու պատմություն, գ) Արվեստի պատմություն, ուս.՝ -----
-------------------	--

Դասի նպատակը.

Թեման նպատակ ունի օգնելու աշակերտներին հասկանալու վերոնշված ժամանակաշրջանի սովորույթների, բարքերի, արհեստների, աշխատանքի, հողագործության, տարբեր պաշտոնների, հոգևոր կյանքի, կենցաղի, տարազի, հիվանդությունների, մարդու մարմնի, ապագայի, առօրյաի պատկերի ընկալում:Գործով անմահանալու գաղափարը:

Խնդիրներ

1. Վեր հանել տվյալ ժամանակաշրջանում հոգևոր և աշխարհիկ ընկալման տարրերը:

2. Լուսաբանել Գրիգոր Նարեկացու կյանքը, գործունեությունը, նրա ստեղծագործությունների ազդեցությունը հետագա դարերի ստեղծագործական կյանքի վրա:

3. Ճանաչել, սովորել ու դառնալ կրողը ազգային պատմության, գրականությանն ու մշակույթին:

Մեթոդներ և մեթոդական հնարներ.

Կարճ դասախոսություն, խմբային աշխատանք, աշխատանք աղբյուրների հետ, անհատական աշխատանք, քննարկում, ունկնդրում, ցուցադրում, դիտում, համեմատություն, վերլուծություն:

Պարագաներ. Թուղթ, գունավոր նշագրիչներ, համակարգիչ, կավիճ, գրատախտակ, նկարներ:

Դասի ընթացքը.

Դսար սկսել հետևյալ ձևով. Դիմել դասարանին հարցնելով՝ ճի՞շտ է ասված, որ «Մին փոխ Նարեկացի լաւ է, քան զամենայն սաղմոս Դաւթի...»:

Կիրառելով մտազորի մեթոդը խթանել, որ աշակերտները սկսեն մտածել այս նախադասության շուրջ, վեր հանել իրենց գիտելիքներն ու համադրել մեկը մյուսի հետ:

Պատմության, Հայոց եկ. պատմության և գրականության ուսուցիչները համառոտ դասախոսության տեսքով ներկայացնում են.

- Համառոտ ներկայացնել դարաշրջանը
- Սոցիալական և հոգևոր վերածնության գործոնների ձուլումը կյանքի վերածնությանը
- 10-րդ դարի Գագիկ Արծրունի արքայի հաստահեղույս ու քարաշեն եկեղեցիների կառուցմանը,

Ոստան ավանի, Աղթամարի նավահանգստի ու եկեղեցու մասին:

- Պատմագրությանն ու գրականության զարգացմանը:
- Ճարտարապետության զարգացմանը (գոթական ոճի ձևեր):
- 10-րդ դարի հայոց քաղաքական անկախությանը:
- Ժամանակաշրջանի գեղարվեստական ստեղծագործություններին և դրանց արտացոլանքին

Ժամանակակից գրականության մեջ:

Փոքրիկ դասախոսությունից հետո դասարանը մեկից երեք սկզբունքով բաժանել խմբերի և համապատասխանաբար յուրաքանչյու խմբին հանձնարարել անդրադառնալ վերը թվարկված ենթակետերից երկուսին (որի մասին քիչ առաջ դասախոսություն էին լսում) և տեղում ստեղծել պաստառ՝ հիմնական գաղափարների շուրջ: 10 րոպե աշխատելուց հետո խմբի խոսնակը ներկայացնում է պաստառը, իսկ անդամները կարդում են պատկերավորման միջոցները:

Բոլոր խմբերին լսելուց հետո ամփոփել օրվա դասը՝ անդրադառնալով հիմնական գաղափարներին, աշակերտները թող հիշեն և համեմատեն մինչ դասը ինչ գիտեին և ինչ սովորեցին:

Համագործակցական խմբերի նպատակը.

- Խմբային աշխատանք կատարելու հմտություններ:
- Բնագրի վրա աշխատելու կարողություններ:
- Հիմնական գաղափարների բացահայտում:

Բացատրել հաջողության հասնելու չափանիշները.

- կարողանալ դիմացինին լսել:
- կարողանալ ճիշտ բացատրել:
- կարողանալ տրամաբանված վերլուծել

Վերահսկում և միջամտում.

- հետևել համագործակցությամբ աշխատելու կանոններին:

Գնահատում (նախօրոք ներկայացնել գնահատման ձևը).

- Խմբային աշխատանքների գնահատման (ռուբրիկ) սանդղակ.

Անդրադարձ.

- Նախատեսված n ր աշխատանքը չկատարվեց:
- Ի՞նչ կարելի է ավելացնել:

Օգնություն ուսուցիչն.

1. Հրաչիկ Միրզոյան, Նարեկացագիտական հետազոտություններ (հոդվածների ժողովածու), Ե., ԵՊՀ, 2010, 395 էջ:
2. Մկրտիչ Մկրյան, Գրիգոր Նարեկացի, Ե., Երևանի համալսարանի հրատարակչություն, 1951, 306 էջ:
3. Զավեն Ավետիսյան, Նարեկացու Մատյանը, Ե., 2004:
4. Չոպանյան Ա., Դեմքեր, Փարիզ, 1924:
5. Աբեղյան Մ., Հայոց հին գրականության պատմություն, գիրք 1, Ե., 1944:
6. Թահմիզյան Ն., Կոմիտասը Նարեկացու տաղերը, «ԲԵՀ», 1969, N 3:
7. [Dorfmann-Lazarev, Igor \(2006\) '«Manto terrestre dell'immagine solare»: Note sul linguaggio cristologico di Gregorio di Narek.' In: Mahe, J.P. and Zekyan, B.L., \(eds.\), Saint Grégoire de Narek: théologien et mystique. Rome: PIO, pp. 113-138. \(Orientalia Christiana Analecta, vol.](#)
8. Աբրահամյան Ա., Գլաձորի համալսարանը, Եր., 1983:
9. Ազատյան Լ., Կիլիկյան մանրանկարչությունը 12-13-րդ դարերում, Եր., 1964:
10. Ազատյան Լ., Հայկական խաչքարեր, Էջմիածին, 1973:
11. Ավետիսյան Ա., Հայկական մանրանկարչության Գլաձորի դպրոցը, Եր., 1971:
12. Արևշատյան Ս., Մաթևոսյան Ա., Գլաձորի համալսարանը միջնադարյան Հայաստանի լուսավորության կենտրոն, Եր., 1984:
13. Բաբայան Լ., Դրվագներ Հայաստանի զարգացած ֆեոդալիզմի դարաշրջանի պատմագրության, Եր., 1981:
14. Բալայան Վ., Արցախի պատմություն, Եր., 2002:
15. Գեվորգյան Ա., Հայկական մանրանկարչություն: Կենդանագարդեր, Եր., 1996:
16. Գրիգորյան Գ., Սյունիքը Օրբելյանների օրոք (XIII-XV դարեր), Եր., 1981:
17. Գրիգորյան Գ., Միջնադարյան հայ փիլիսոփայության հանգուցային հարցերի շուրջ, Եր., 1987:
18. Զարյան Ա., Հայ ճարտարապետության տարածումը և Լեոնարդո Դա Վինչիի հայկական վարկածը, Եր., 1994:
19. Զուրաբյան Թ., Թորոս Ռոսլին, Եր., 1986:
20. Թահմիզյան Ն., Գրիգոր Նարեկացին և հայ երաժշտությունը 5-15-րդ դդ., Եր., 1985:
21. Թահմիզյան Ն., Երաժշտությունը հայկական Կիլիկիայում, Եր., 1989:
22. Ժամկոչյան Հ., Աբրահամյան Ա., Մելիք-Բախշյան Ս., Պողոսյան Ս., Հայ ժողովրդի պատմություն (սկզբից մինչև XVIII դարի վերջը): Եր., 1975:

23. Հայ մշակույթի նշանավոր գործիչները 5-18-րդ դդ., Եր., 1976:
24. Հայ ժողովրդի պատմություն, հատ. 3 (ԳԱ հրատ.), Եր., 1976:
25. Հայոց պատմություն. հիմնահարցեր, Եր., 2000:
26. Հայրենիք և ծառայություն. Ուսումնական ձեռնարկ, Եր., 2001:
27. Հայրապետյան Ս., Հայոց հին և միջնադարյան գրականության պատմություն, Անթիլաս, 1988:
28. Հարությունյան Գ., Արցախահայ դպրոցը 5-19-րդ դարերում, Ստեփանակերտ, 2000:
29. Հարությունյան Վ., Հայկական ճարտարապետությունը, Եր., 1992:
30. Հովհաննիսյան Հ., Թատրոնը միջնադարյան Հայաստանում, Եր., 1978:
31. Հովսեփյան Գ., Նյութեր և ուսումնասիրություններ հայ արվեստի պատմության, հատ. 1, Եր., 1984:
32. Ղանալանյան Ա., Հայ գրականությունը և բանահյուսությունը, Եր., 1986:
33. Մարտիկյան Ե., Հայկական կերպարվեստի պատմություն, գիրք 1, Եր., 1975:
34. Մկրյան Մ., Գրիգոր Նարեկացի, Եր., 1955:
35. Մկրյան Մ., 13-18-րդ դարերի հայ աշխարհիկ գրականությունը, Եր., 1958:
36. Մկրտչյան Շ., Լեռնային Ղարաբաղի պատմաճարտարապետական հուշարձանները, Եր., 1985:
37. Ոսկյան Հ., Կիլիկիայի վանքերը, Վենետիկ, 1957:
38. Չալոյան Վ., Հայոց փիլիսոփայության պատմություն, Եր., 1975:
39. Պետրոսյան Գ., Մաթեմատիկական Հայաստանում հին և միջին դարերում, Եր., 1959:
40. Տեր-Ներսիսյան Ս., Հայ արվեստը միջնադարում, Եր., 1975:
41. Ուլուբաբյան Բ., Արցախի պատմությունը (սկզբից մինչև մեր օրերը), Եր., 1994:
42. Օրդոյան Գ., Թատրոնը Կիլիկիայան Հայաստանում (XII-XIII դդ.) Եր., 1991:
43. Апресян Г., Из истории армянской эстетической мысли, кн. 1, Ер., 1973.
44. Аревшатын С., К истории философии школ средневековой Армении, Ер., 1980.
45. Григорян Г., Философская мысль в Армении в эпоху развитого феодализма, Ер., 1984.
46. Дурново Л., Очерки изобразительного искусства средневековой Армении, М., 1979.
47. Оганесян Л., История медицины Армении с древнейших времен до наших дней, часть 1-5, Ер., 1946-1947.
48. Токарский Н., Архитектура Армении IV-XIV вв., Ер. 1966г.
49. Халапчян О., Архитектурные ансамбли Армении, М., 1980.

Հայկական էպոսի դերը հայկական արիությունն ու մարտական ոգին ցուցադրելու գործում

-Էհե՛յ, ով քնած է՝ արթուն կացեք,
Ով արթուն է՝ ձիե՛ր թամբեք,
Ով թամբել է՝ զենքե՛ր կապեք,
Ով կապել է՝ ելե՛ք, հեծե՛ք,
Չասեք Դավիթ գող-գող էկավ
Գող-գող գնաց:

(այս խոսքերը պետք է ունենալ պաստառի վրա, որն աշակերտները կտեսնեն դասի ամբողջ ընթացքում)

Համագործակցման տեսակը՝	Միջառարկայական
Դասարան՝	5-րդ և 10-րդ
Առարկան՝	Հայրենագիտություն
Ամիս, ամսաթիվը՝	---.---.2014 թ.
Տևողությունը՝	45 րոպե
Մյուս առարկաները՝	ա) Պատմություն, ուս.՝ ----- բ) Գրականություն, ուս.՝ ----- գ) Երգ, ուս.՝ -----
Թեման՝	«Մեր մշակույթի անցյալն ու ներկան. էպոս»

Դասի

Դասը նպատակ ունի սովորեցնել աշակերտներին վիպական կերպարների միջոցով ընկալել հայ ժողովրդի վեհ գաղափարները, իղձերնու լավատեսությունը: Աշխատասեր հերոսների օրինակով փառաբանել գործն ու ազնվությունը:

Խնդիրներ

1. Էպոսի միջոցով ծանոթանալ հայոց պատմության էջերին
2. Ծանոթացնել էպոսի ճյուղերին
2. Ուսումնասիրել էպոսի ստեղծման և գրի առնելու պատմությունը:
3. Ճանաչել, սովորել ու դառնալ կրողը ազգային պատմության ու մշակույթի:

Մեթոդներ և մեթոդական հնարներ.

Կարճ դասախոսություն, խմբային աշխատանք, աշխատանք աղբյուրների հետ, անհատական աշխատանք, քննարկում, ունկնդրում, ցուցադրում, դիտում, համեմատություն, վերլուծություն:

Պարագաներ. Թուղթ, գունավոր նշագրիչներ, համակարգիչ, կավիճ, գրատախտակ, նկարներ:

Դասի ընթացքը.

Դասը սկսվում է ուսուցիչների փոքրիկ դասախոսությամբ, նրանք անդրադառնալու են.

- Համառոտ ներկայացնել դարաշրջանը, ժամանակաշրջանի պատմությունը
- Հայրենաձանաչողական և ազգասիրական, հայ լինելու, հայ մնալու, հայ ապրելու գաղափարը
- Հայ մշակութային արժեքներ:

Այնուհետև աշակերտներին հանձնարարել ուսումնասիրել էպոսը դերային խաղի միջոցով:

Յուրաքանչյուր ճյուղի հերոսների անուններով կազմել 5 հոգանոց խմբեր (դեմ դիմաց):

Հնչեցնելու շաղրությունը կենտրոնացնող հարց.

«Գտնել յուրաքանչյուր ճյուղում հայ ժողովրդի առաքինություններին և ավիատկություններին մեկական օրինակ» (Կազմել պաստառներ):

Նախապատրաստվելու ցն պաստառը կազմելու ցիտոտաշակերտները բեմականացնում են Սասնա ծռերեպոսը:

Բարդաշխատանքի ավարտից հետո միջառարկայական համագործակցություն - երգ.

- Աշխատանքի փառաբանում, ստեղծագործ ժողովրդի գովերգում
- Հայրիկ Մուրադյան- «Սասնա ծռեր» վիպերգի «Հողագործի երգը» «Աշխարհի շեն վրը գութնին է...»

Վերահսկում և միջամտում

- հետևել խմբային համագործակցության ընթացքին
- ուշադրություն դարձնել ակտիվ մասնակցող աշակերտին
- անընդհատ խրախուսել, ոգևորել խմբի մյուս անդամներին
- տալ անհատական գնահատում

Համագործակցական խմբերի նպատակը.

- Խմբային աշխատանք կատարելու հմտություններ:
- Բնագրի վրա աշխատելու կարողություններ:
- Հիմնական գաղափարների բացահայտում:

Բացատրել հաջողության հասնելու չափանիշները.

- կարողանալ դիմացինին լսել:
- կարողանալ ճիշտ բացատրել:
- կարողանալ տրամաբանված վերլուծել

Գնահատում (նախօրոք տեղեկացնել գնահատման ձևը).

- Գնահատել յուրաքանչյուր խմբին (եթե հնարավոր լինի, կարելի է նաև անդամին) համագործակցայի
- հմտություններն օգտագործելու համար
- Գնահատել ճիշտ ներկայացնող և հարցերին ճիշտ պատասխանող խմբին (նաև անդամներին):

Աշխատանքները ցուցադրել սրահում.

Հաջորդ դասին կատարել անդրադարձ (կամ դասից հետո).

Ի՞նչը և ինչպե՞ս կարելի է ավելի լավ անել հաջորդ անգամ:

Օգնություն ուսուցին.

<http://www.encyclopedia.am/pages.php?bId=2&hId=1585>

<https://www.youtube.com/watch?v=T0uqdQLCWUE>

<https://www.youtube.com/watch?v=Kzg3jptabow>

<https://www.youtube.com/watch?v=Csnd1GofTTA>

Հայկական քաղաքակրթության ձևավորումն ու զարգացումը

Հայկական լեռնաշխարհը համարվում է մարդու առաջացման հնագույն օջախներից մեկը: Այն հայրենիք է հայերի համար և նախահայրենիք հնդեվրոպական լեզվաընտանիքին պատկանող ժողովուրդների համար:
(այս խոսքերը պետք է ունենալ պաստառի վրա, որն աշակերտները կտեսնեն դասի ամբողջ ընթացքում)

Համագործակցման տեսակը՝	Միջառարկայական
Դասարանը՝	5-րդ, 6-րդ և 10-րդ
Առարկան՝	Հայրենագիտություն
Ամիս, ամսաթիվը՝	--.--.2014 թ.
Տևողությունը՝	45 րոպե
Մյուս առարկաները՝	ա) Պատմություն, ուս.՝ ----- բ) Գրականություն, ուս.՝ ----- գ) Աշխարհագրություն, ուս.՝ _____ դ) Երգ, ուս.՝ -----
Թեման՝	Հայկական լեռնաշխարհ

Դասի նպատակը.

Դասը նպատակ ունի սովորեցնել աշակերտներին իրենց հայրենիքի աշխարհագրական տեղանքը, պատմությունը:

Խնդիրներ

1. Ուսումնասիրել և սովորել Հայկական լեռնաշխարհի քարտեզը, լեռներն ու լեռնաշղթաները
2. Ուսումնասիրել և սովորել Հայկական լեռնաշխարհի գետերն ու լճերը
3. Ուսումնասիրել և սովորել պատմական Հայաստանի 15 նահանգները

Մեթոդներ և մեթոդական հնարներ.

Կարճ դասախոսություն, խմբային աշխատանք, աշխատանք աղբյուրների հետ, անհատական աշխատանք, քննարկում, ունկնդրում, ցուցադրում, դիտում, համեմատություն, վերլուծություն:

Պարագաներ. Թուղթ, գունավոր նշագրիչներ, համակարգիչ, կավիճ, գրատախտակ, նկարներ:

Դասի ընթացքը.

Դասը սկսվում է անհասկանալի հարցերին պատասխանելով, որից հետո դասարանը մեկից երեք հաշվով բաժանվում է երեք խմբի: Խմբերից յուրաքանչյուրը ստանում է անհատական աշխատանք.

Առաջին խումբ. Ներկայացնել Հայկական լեռնաշխարհի գետերն ու լճերը, կազմել պաստառ՝ գծելով Հայկական լեռնաշխարհը, հիշել հայ հեղինակների ստեղծագործությունները նվիրված լեռներին ու լեռնաշղթաներին:

Երկրորդ խումբ. Ներկայացնել Հայկական լեռնաշխարհի գետերն ու լճերը, ստեղծել slayd shou՝ գետեղված նկարներով և լրացուցիչ նյութերով:

Երրորդ խումբ. Վերջին խմբին հանձնարարվում է ուսումնասիրել Մեծ Հայքի 15 նահանգները: Նրանց հանձնարարվում է կազմել Մեծ Հայքի նահանգների փազլ և հավաքել լրացուցիչ տեղեկություններ:

Պատրաստվելուց հետո խմբերից յուրաքանչյուրը ներկայացնում է իր հանձնարարությունը:

Վերջում հարց ու պատասխանի միջոցով խմբերից յուրաքանչյուրը երեք հարց է ուղղում մյուս խմբերի անդամներին՝ ստուգելու համար թե ինչ սովորեցին:

Տնային աշխատանք

Հանձնարարել աշակերտներին ուսումնասիրել նախապես ուղղարկված նյութերը և դրանց հիման վրա գրել էսսե <<Հայկական լեռնաշխարհը նախահայրենիքէ ոչ միայն հայերի համար>> վերտառությամբ:

Վերահսկում և միջամտում

- հետևել խմբային համագործակցության ընթացքին
- ուշադրություն դարձնել ակտիվ մասնակցող աշակերտին
- անընդհատ խրախուսել, ոգևորել խմբի մյուս անդամներին
- տալ անհատական գնահատում

Համագործակցական խմբերի նպատակը.

- Խմբային աշխատանք կատարելու հմտություններ:
- Բնագրի վրա աշխատելու կարողություններ:
- Հիմնական գաղափարների բացահայտում:

Բացատրել հաջողության հասնելու չափանիշները.

- կարողանալ դիմացինին լսել:
- կարողանալ ճիշտ բացատրել:
- կարողանալ տրամաբանված վերլուծել

Գնահատում (նախօրոք տեղեկացնել գնահատման ձևը).

- Գնահատել յուրաքանչյուր խմբին (եթե հնարավոր լինի, կարելի է նաև անդամին) համագործակցային հմտություններն օգտագործելու համար
- Գնահատել ճիշտ ներկայացնող և հարցերին ճիշտ պատասխանող խմբին (նաև անդամներին):

Հաջող դասին կատարել անդրադարձ (կամ դասից հետո).

- Ի՞նչը և ինչպե՞ս կարելի է ավելի լավ անել հաջորդ անգամ:

Օգնություն ուսուցչին.

<https://www.youtube.com/watch?v=5yhwfWedlTk>

<https://www.youtube.com/watch?v=MBHYb3VrhcQ>

http://hy.wikipedia.org/wiki/Հայ_ժողովրդի_էթնոգենեզ#.D4.BE.D5.A1.D5.B5.D6.80.D5.A1.D5.B0.D5.A5.D5.B2_.D5.B0.D5.A1.D5.B5.D5.A1.D5.BD.D5.B5.D5.A1.D5.B6_.D5.B0.D5.AB.D5.BA.D5.B8.D5.A9.D5.A5.D5.A6.D5.B6.D5.A5.D6.80.E2.80.8C.5B.D6.83.D5.A1.D5.9E.D5.BD.D5.BF.5D

Պատմության ատլաս, Ա մաս

<http://blognews.am/arm/news/16948/aknark-hayeri-ariakan-tsagman-masin.html>

Իմ տան տերն ու տիրակալը ես եմ...

Գագիկ Բ

Արծիվը թռչում է մենակ, իսկ ագռավները՝ խմբով...

Գարեգին Նժդեհ

(այս խոսքերը պետք է ունենալ պաստառի վրա, որն աշակերտները կտեսնեն դասի ամբողջ ընթացքում)

Ինտեգրման տեսակը՝
Առարկան՝
Դասարանը՝
Ամիս, ամսաթիվ՝
Տևողությունը՝
Թեման՝

Միջառարկայական
Հայոց պատմություն

7-րդ և 10-րդ

--. --. 2014 թ.

45 րոպե

Բագրատունյաց արքայատոհմ

Հարակից առարկաները՝

ա) Հայոց լեզու և գրականություն, ուս.՝ -----

բ) Աշխարհագրություն, ուս.՝ -----

գ) Համաշխարհային պատմություն, ուս.՝ -----

Դասի նպատակը.

Դասի նպատակն է ամփոփել Բագրատունյաց արքայատոհմի պատմությունը և բարձր գնահատել նրադերը հայոց և համաշխարհային պատմության մեջ: Աշակերտներին ծանոթանալ Հայոց պետականության պատմության վառ էջերից մեկին և սովորել դասեր քաղել անցյալից:

Խնդիրներ

2. Վեր հանել տվյալ ժամանակաշրջանում աշխարհում տիրող քաղաքական իրադրությունը և համաշխարհային պատմության հոլովությունում ներկայացնել հայոց պատմությունը:

2. Լուսաբանել Բագրատունյաց արքայատոհմի արքաների վարած գործունեությունն ու թույլ տված սխալները:

3. Ճանաչել, սովորել ու դառնալ կրողը ազգային պատմության:

Մեթոդներ և մեթոդական հնարներ.

Կարճ դասախոսություն, խմբային աշխատանք, աշխատանք աղբյուրների հետ, անհատական աշխատանք, քննարկում, ունկնդրում, ցուցադրում, դիտում, համեմատություն, վերլուծություն:

Պարագաներ. Թուղթ, գունավոր նշագրիչներ, համակարգիչ, կավիճ, գրատախտակ, նկարներ:

Դասի ընթացքը.

Դասը սկսել անհասկանալի հարցերին պատասխանելով: Այնուհետև հանձնարարեք երեխաներին կայուն թղթերի վրա գրել երեք միտք <<Ինչ գիտենք>> և <<Ինչ ենք ցանկանում իմանալ>>

Բագրատունյաց արքայատոհմի մասին: Ամփոփք աշակերտների գրածը, քննարկեք և փորձեք աշակերտների օգնությամբ պատասխանել <<Ինչ ենք ցանկանում իմանալ>> հարցերին:

Այնուհետև քարտեզի վրա ցույց տվեք Բագրատունյաց Հայաստանի սահմանները, գրանցեք ժամանակագրական փաստերը:

Քննարկեք հայոց Բագրատունիների թույլ տված սխալները, համեմատել այլ հայոց թագավորների և արքայատոհմերի հետ:

Անդրադարձեք մշակութային կյանքին և կարևորեք պետականության դերը մշակույթի, դպրության, կրթության զարգացման գործում:

Շարադրանքը համեմեք դիդակտիկ նյութերով, պատմիչների վկայություններով, հազար և մի եկեղեցիների քաղաք հռչակված Անիի նկարներով:

Աշակերտները ստանում են տնային հանձնարարությունը:

Տնային աշխատանք.

Դասի այս հատվածից հետո կատարել ընդհանուր ամփոփում և հանձնարարել աշակերտներին Բագրատունյաց արքայատոհմի որևէ գործչի մասին գրել էսսե:

Համագործակցական խմբերի նպատակը.

- Խմբային աշխատանք կատարելու հմտություններ:
- Բնագրի վրա աշխատելու կարողություններ:
- Հիմնական գաղափարների բացահայտում:

Բացատրել հաջողության հասնելու չափանիշները.

- կարողանալ դիմացինին լսել:
- կարողանալ ճիշտ բացատրել:
- կարողանալ տրամաբանված վերլուծել

Վերահսկում և միջամտում.

- հետևել համագործակցությամբ աշխատելու կանոններին:

Գնահատում (նախօրոք ներկայացնել գնահատման ձևը).

- Խմբային աշխատանքների գնահատման (ռուբրիկ) սանդղակ.

Անդրադարձ.

- Նախատեսված ո՞ր աշխատանքը չկատարվեց:
- Ի՞նչ կարելի է ավելացնել

Օգնություն ուսուցչին.

1. Արիստակես Լաստիվեցի, Պատմություն, Եր., 1971:
2. Թովմա Արծրունի և Անանուն, Պատմություն Արծրունյաց տան, Եր., 1985:

3. Հովհաննես Դրասխանակերտցի, Հայոց պատմություն, Եր., 1986:
4. Մատթեոս Ուռհայեցի, Ժամանակագրություն, Երևան, 1991:
5. Ստեփանոս Տարոնեցի (Ասողիկ), Պատմություն տիեզերական, Ս. Պետերբուրգ, 1885:
6. Չամչյան Մ., Հայոց պատմություն, հատ. Բ, Եր., 1984:
7. Առաքելյան Բ., Հայկական պետականության վերականգնումը IX դարի վերջին, «Պատմա-բանասիրական հանդես», 1971, թ.4, էջ 27-40:
8. Բալայան Վ., Արցախի պատմություն, Եր., 2002:
9. Բարթիկյան Հ., Բյուզանդիան և հայ պետականությունը X-XI դդ., «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1996, թ. 1, էջ 17-29:
10. Բարթիկյան Հ., Առաջին երեք Բագրատունի թագավորների այսպես կոչված «բյուզանդական» թագի մասին, «Պատմա-բանասիրական հանդես», 2001, թ.3, էջ 142-171:
11. Բարթիկյան Հ., Հայ բյուզանդական հետազոտություններ, գիրք 1, 2, Եր., 2002:
12. Գրիգորյան Գ., Տարոնի Բագրատունիների ֆեոդալական իշխանությունը IX-X դարում, Եր., 1983:
13. Գրիգորյան Փ, Սմբատ Ա Բագրատունի, Եր., 1945:
14. Դանիելյան Է., Բյուզանդական արշավանքները Հայաստան (X դարի առաջին քառորդ), «Լրաբեր հասարակական գիտությունների», 1977, թ.2, էջ 74-79:
15. Եզնիկ Ծ. Վարդապետ Պետրոսյան, Հայ եկեղեցու պատմություն, Ս. Էջմիածին, 1995:
16. Ժամկոչյան Հ., Աբրահամյան Ա., Մելիք-Բախշյան Ս., Պողոսյան Ս., Հայ ժողովրդի պատմություն (սկզբից մինչև XVIII դարի վերջը), Եր., 1975:
17. Լեո, Անի, Եր., 1963:
18. Լեո, Երկերի ժողովածու, հատ. 2, 8, Եր., 1967, 1985:
19. «Հայ ժողովրդի պատմություն», հատ. 3, (ԳԱ հրատ.), Եր., 1976:
20. Հայոց պատմություն, հիմնահարցեր, Եր., 2000:
21. Հարությունյան Հ., Հայաստանը IX-XI դարերում, Եր., 1959:
22. Մաթևոսյան Ռ., Բագրատունիներ, Եր., 1997:
23. Մաթևոսյան Ռ., Բագրատունի թագավորների (Աշոտ I, Սմբատ I, Աշոտ II) բյուզանդական թագը, «Պատմա-բանասիրական հանդես», 2001, թ. 1, էջ 168-180:
24. Մանանդյան Հ., Երկեր, հատ. Բ, Եր., 1978:
25. Պողոսյան Ս., Հայ ժողովրդի պատմություն, հատ 2, Եր., 1965:
26. Վարդանյան Վ., Վասպուրականի Արծրունյաց թագավորությունը (1908-1021թթ), Եր., 1969:

27. Վարդանյան Վ., Արժրունիները հայոց պատմության մեջ, Եր., 2000:
28. Տեր-Ղևոնդյան Ա., Արաբական ամիրայությունները Բագրատունյաց Հայաստանում, Եր., 1965:
29. Ութմազյան Հ., Սյունիքը IX-X դարերում, Եր., 1959:
30. Ուլուբաբյան Բ., Խաչենը X-XI դարերում, Եր., 1975:

Պետականություն ստեղծելու համար պարտադիր նախահայրենիքը նախապայման չէ...

Որոշ ուսումնասիրողների կարծիքով՝ «Կիլիկիա» անունը ծագել է եբրայերեն «քելիկ», «քալեկ» կամ հունարեն «կալիս», «կալիկա» (քարքարոտ) բառերից:
Իսկ հին հունական առասպելի համաձայն՝ երկիրը Կիլիկիա է կոչվել Փյունիկիայի Ագենովրոս թագավորի որդի Կիլիքսի անունով, որն իբր հաստատվել է այնտեղ առևանգված քրոջը՝ Եվրոպային, ապարդյուն որոնելուց հետո:
(այս խոսքերը պետք է ունենալ պաստառի վրա, որն աշակերտները կտեսնեն դասի ամբողջ ընթացքում)

Ինտեգրման տեսակը՝ Միջառարկայական
Առարկան՝ Հայոց պատմություն
Դասարանը՝ 7-րդ և 10-րդ
Ամիս, ամսաթիվ՝ --. --. 2014 թ.
Տևողությունը՝ 45 րոպե
Թեման՝ Կիլիկիայի հայկական պետությունը

Հարակից առարկաները՝
ա) Հայոց լեզու և գրականություն, ուս.՝ -----
բ) Աշխարհագրություն, ուս.՝ -----
գ) Համաշխարհային պատմություն, ուս.՝ -----

Դասի նպատակը.

Դասի նպատակն է ներկայացնել Կիլիկիայի տեղը, պատմաաշխարհագրական առանձնահատկությունները, Հայկական իշխանություններին, Ռուբինյան իշխաններին, Հեթումյան արքայատոհմի հաստատումը և Հեթումյան արքաներին: Սովորել ու դասեր քաղել Կիլիկյան թագավորության անկման պատճաներից: Գնահատել պատմական հայրենիքից հեռու պետականություն կերտելու հայ ժողովրդի ձգտումը:

Խնդիրներ

- Վեր հանել տվյալ ժամանակաշրջանում աշխարհում տիրող քաղաքական իրադրությունը և համաշխարհային պատմության հոլովությունում ներկայացնել հայոց պատմությունը:
- Լուսաբանել Կիլիկյան Հայաստանի արքաների վարած քաղաքականությունն ու թույլ տված սխալները:
- Ճանաչել, սովորել ու դառնալ կրողը ազգային պատմության:

Մեթոդներ և մեթոդական հնարներ.

Կարճ դասախոսություն, խմբային աշխատանք, աշխատանք աղբյուրների հետ, անհատական աշխատանք, քննարկում, ունկնդրում, ցուցադրում, դիտում, համեմատություն, վերլուծություն:

Պարագաներ. Թուղթ, գունավոր նշագրիչներ, համակարգիչ, կավիճ, գրատախտակ, նկարներ:

Դասի ընթացքը.

Դասը սկսել Կիլիկիա երգով, քարտեզի վրա ցույց տալ Կիլիկիայի տեղը, նշումներ կատարել Կիլիկիայի աշխարհագրական առանձնահատկությունների և պատմության մասին:

Դերային խաղի միջոցով ներկայացրեք Կիլիկյան Հայաստանի պատմությունը: Թող յուրաքանչյուր աշակերտ ներկայանա որևէ արքայի, գործչի անունից և պատմի ու ցույց տա <<իր>> գործունեությունը, կարդա հրովարտակ, հրամաններ անձակի, մտածի երկրի ճակատագրի մասին և այլն...:

Անդրադարձեք մշակությանին կյանքին և կարևորեք Կիլիկյան Հայաստանի դերը մշակույթի, դպրության, կրթության զարգացման գործում:

Շարադրանքը համեմեք դիդակտիկ նյութերով, պատմիչների վկայություններով, հանդերձանքով: Թող աշակերտները իրենց խոսքում կարևորեն պետականություն ունենալու հանգամանքը և նշեն, որ պետություն կարող են ստեղծել, անգամ օտար երկրում, երբ կարողանում են համախմբվել: Կապ տեսնել անցյալի ու ներկայի միջև:

Աշակերտները ստանում են տնային հանձնարարությունը:

Տնային աշխատանք.

Դասի այս հատվածից հետո կատարել ընդհանուր ամփոփում և հանձնարարել աշակերտներին համեմատություններ անցկացնել Կիլիկյան և Բագրատունյաց Հայաստանի թագավորությունների միջև:

Համագործակցական խմբերի նպատակը.

- Խմբային աշխատանք կատարելու հմտություններ:
- Բնագրի վրա աշխատելու կարողություններ:
- Հիմնական գաղափարների բացահայտում:

Բացատրել հաջողության հասնելու չափանիշները.

- կարողանալ դիմացինին լսել:
- կարողանալ ճիշտ բացատրել:
- կարողանալ տրամաբանված վերլուծել

Վերահսկում և միջամտում.

- հետևել համագործակցությամբ աշխատելու կանոններին:

Գնահատում (նախօրոք ներկայացնել գնահատման ձևը).

- Խմբային աշխատանքների գնահատման (ռուբրիկ) սանդղակ.

Անդրադարձ.

- Նախատեսված ո՞ր աշխատանքը չկատարվեց:

- Ի՞նչ կարելի է ավելացնել:

Օգնություն ուսուցչին.

1. Կիրակոս Գանձակեցի, Հայոց պատմություն, Եր., 1982:
2. Մատթեոս Ուռնայեցի, Ժամանակագրություն, Եր. 1973:
3. Սմբատ Սպարապետ, Տարեգիրք, Վենետիկ, 1956:
4. Չամչյան Մ., Հայոց պատմություն, հատ. Գ, Եր. 1984:
5. Ալիշան Ղ., Սիսուան, Վենետիկ, 1885:
6. Բարթիկյան Հ., նոր նյութեր Կիլիկիայի հայկական պետության և Բյուզանդիայի փոխհարաբերությունների մասին, Եր., 1958:
7. Բոզոյան Ա., Կիլիկիայի բյուզանդական կառավարիչները և Ռուբինյան իշխանությունը XII դարի 40-70-ական թվականներին, «Պատմա-բանասիրական հանդես», 1984,թ.3, էջ 74-82:
8. Բոզոյան Ա., Բյուզանդիայի արևելյան քաղաքականությունը և Կիլիկյան Հայաստանը ԺԲ դարի 30-70-ական թվականներին,Եր., 1988:
9. Բուռնազյան Ս., Խաչակիր օրդենների և Կիլիկյան Հայաստանի քաղաքական ու տնտեսական առնչությունների պատմությունից, «Պատմա-բանասիրական հանդես», 1963, թ.3, էջ 175-184:
10. Եզնիկ Ծ., Վարդապետ Պետրոսյան, Հայ եկեղեցու պատմություն, Ս. Էջմիածին, 1995:
11. Ժամկոչյան Հ., Աբրահամյան Ա., Մելիք Բախշյան Ս., Պողոսյան Ս., Հայ ժողովրդի պատմություն (սկզբից մինչև XVIII դարի վերջը),Եր., 1975:
12. Հակոբյան Թ.,Հայաստանի պատմական աշխարհագրություն, Եր.,1984:
13. Հայ ժողովրդի պատմություն, հատ. 3 (ԳԱ հրատ.), Եր., 1976:
14. Հայոց պատմություն, հիմնահարցեր, Եր., 2000:
15. Հայրենիք և ծառայություն. Ուսումնական ձեռնարկ, Եր., 2001:
16. Հարությունյան Գ., Դիտողություններ Կիլիկիայում հայկական պետականության առաջացման հարցի շուրջ, «Հայոց պատմության հարցեր» (Գիտական հոդվածների ժողովածու), Եր., 2005, թ. 6, էջ216-247:
17. Ղազարյան Հ., Արևմտահայությունը ցեղասպանության նախօրյակին, Եր., 2001:
18. Միքայելյան Գ., Կիլիկիայի հայկական պետության պատմություն, Եր.,2007:
19. Մուրաֆյան Կ., Կիլիկիան կայսրությունների խաչմերուկում, Եր., 2001:

20. Պողոսյան Ս., Հայ ժողովրդի պատմություն, հատ. 2, Եր., 1965:
21. Սուքիասյան Ա., Կիլիկիայի հայկական պետության և իրավունքի պատմություն (XI-XIV դարեր), Եր., 1978:
22. Տեր-Ղևոնդյան Վ., Կիլիկյան Հայաստանը և Մերձավոր Արևելքի արաբական երկրները 1145-1226թվականներին, Եր., 1994:
23. Տեր-Պետրոսեան Լ., Խաչակիրները եւ հայերը, հատ. Ա-Բ, Եր. , 2007:
24. Քասունի Երվանդ, Ռուբեն Ա և Ռուբինյան իշխանության հիմնադրությունը, Բեյրութ, 1972:
25. Քասունի Երվանդ, Կիլիկիոյ հայկական իշխանապետութիւնը Մերձավոր Արևելքի քաղաքական հոլովույթին մեջ (1080-1137), Բեյրութ, 1974:
26. Քասունի Երվանդ, Ռուբեն Գ իշխանապետ (1175-1187թթ.) և իր կտակը, Բեյրութ, 1987:
27. Микаелян Г, История Куликиuíского армянского государства, Ер., 1952.